

דְּסִינִי, כְּתִיב, (שם כ יח) וְכָל הָעַם רוֹאִים אֶת הַקֶּלֶת וְאֶת הַלְפִידִם.

בְּדִין צוּחָא אורֵייתָא, וְאָמְרָה, אַל תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי, אֲנִי מְלֵאָה הַלְכָתִי, מִכָּל חֵידוֹ, וּמִכָּל טְבָאן, וְכָל חֵירוֹ דְּעֵלְמָא, אָפִילוּ מִשְׁעֶבֶד מַלְכֵיּוֹת. כְּדִין אָמְרָה, לְמָה תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי.

וְדָא הוּא רְזָא, דְאָמַר קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא עַל יְדָא דְמֹשֶׁה, (שם לג כג) וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרָי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ. כְּשֶׁרְצִיתִי לְמִיּהַב אורֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל יְמִין וּשְׂמָאל פְּנִים וְאַחֲוֹר, הֵם לֹא רְצוּ, וְעַבְדוּ יַת עֵגְלָא. וְכָאן כְּשֶׁהֵם רוֹצִים, אֲנִי לֹא אֶרְצֶה.

אָמַר, הֲכִי שְׂמַעְנָא, בְּזַמְנָא דְבָעָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִיּהַב אורֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל, נָטַל (ד) קַבְנֵי תוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעֲלַפְהָ, וְאַזִּיל

הוּא לְגַבֵּי שְׂאָר עַמִּין, וְלֹא בָעוּ לְקַבְּלָא לוֹן. עַד דְּנַחֲתִית לוֹן לְיִשְׂרָאֵל עַל גַּבֵּי טוֹרָא דְּסִינִי. אָמַרוּ מְלֵאכֵי הַשָּׂרֵת, לְמָאן בָּעִי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִיּהַב תְּרִין תּוֹרוֹת אֱלִין. אָמַר, לְיִשְׂרָאֵל, דְּאִינוּן עַדְבֵי וְחוּלְקֵי. דְּכְתִיב, (דברים כב ט) כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, הָרִי תְּרִין. וְאַנָּא יְהִיב לוֹן שְׁתֵּי תּוֹרוֹת. וְעוֹד, דְּסַלְקֵי בְּעַרְבוּנָא עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים. וּבְגִינֵיהוֹן יִתְעַרְוֹן תְּרִין תּוֹרוֹת אֱלִין. דְּכְתִיב, (תהלים ח ג) מִפִּי עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים יִסְדְּתָ עֹז.

וּמַהֲבָא נַפְקָא, מַהֲתָם נַפְקָא, דְּכְתִיב, (ישעיה כח ט) אֶת מִי יוֹרָה דְּעָה וְאֶת מִי יָבִין שְׂמוּעָה גְמוּלֵי מַחְלָב עֲתִיקֵי מְשַׁדִּים. אֶת מִי יוֹרָה דְּעָה, דָּא תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב. וְאֶת מִי יָבִין שְׂמוּעָה, דָּא תּוֹרָה שְׂבַעֲלַפְהָ. גְמוּלֵי מַחְלָב עֲתִיקֵי מְשַׁדִּים, דְּבְגִינֵיהוֹן נַחֲתָא אורֵייתָא לְיִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְּסִינִי.

הָדָא הוּא דְּכְתִיב, וְתִלְכְּנָה שְׂתִיָּהֶם עַד בּוֹאנָה

אֶת הַקֶּלֶת וְאֶת הַלְפִידִם. אִז צוּחָה הַתּוֹרָה, וְאָמְרָה, אַל תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי, אֲנִי מְלֵאָה הַלְכָתִי, מִכָּל שְׂמֻחָה וּמִכָּל הַטּוֹבוֹת וְכָל הַחֲרוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, אָפִילוּ מִשְׁעֶבֶד מַלְכֵיּוֹת. אִז אָמְרָה, לְמָה תִּקְרָאנָה לִי נַעֲמִי. וְזֵהוּ הַסּוּד שְׂאָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה, (שמות לג) וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרָי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ. כְּשֶׁרְצִיתִי לְתַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יְמִין וּשְׂמָאל פְּנִים וְאַחֲוֹר - הֵם לֹא רְצוּ, וְעָשׂוּ אֶת הָעֵגֶל. וְכָאן כְּשֶׁהֵם רוֹצִים - אֲנִי לֹא אֶרְצֶה.

אָמַר, כִּף שְׂמַעְתִּי, בְּזַמֵּן שֶׁרְצֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, נָטַל תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעֲלַפְהָ, וְהֵלֵךְ הוּא לְשֶׂאֵר הָעַמִּים, וְלֹא רְצוּ לְקַבְּלָם. עַד שֶׁהוֹרִיד אוֹתָם לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

אָמְרוּ מְלֵאכֵי הַשָּׂרֵת: לְמִי רוּצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת שְׁתֵּי תּוֹרוֹת הַלְלוּ? אָמַר: לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם גּוֹרְלֵי וְחֻלְקֵי, שְׂכַתוּב (דברים כב ט) כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבֶל נַחֲלָתוֹ, הָרִי שְׁנַיִם. וְאֲנִי נוֹתֵן לָהֶם שְׁתֵּי תּוֹרוֹת. וְעוֹד, שְׂעוּלִים בְּעַרְבוּן עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים. וּבְשִׁבְלֵם יִתְעַרְרוּ שְׁתֵּי הַתּוֹרוֹת הַלְלוּ, שְׂכַתוּב מִפִּי עוֹלָלִים וַיּוֹנְקִים יִסְדְּתָ עֹז.

וּמַכָּאן יוֹצָא? מִשֵּׁם יוֹצָא, שְׂכַתוּב (ישעיה כח) אֶת מִי יוֹרָה דְּעָה וְאֶת מִי יָבִין שְׂמוּעָה גְמוּלֵי מַחְלָב עֲתִיקֵי מְשַׁדִּים. אֶת מִי יוֹרָה דְּעָה - זֵה תּוֹרָה שְׂבַכְתָּב. וְאֶת מִי יָבִין שְׂמוּעָה - זֵה תּוֹרָה שְׂבַעֲלַפְהָ. גְמוּלֵי מַחְלָב עֲתִיקֵי מְשַׁדִּים - שְׂבַגְלָלֵם יְרֵדָה תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי.

וְזֵהוּ שְׂכַתוּב (רות א) וְתִלְכְּנָה שְׂתִיָּהֶם עַד בּוֹאנָה בֵּית לָחֶם. לָאֵן הִלְכוּ? לְשֶׂאֵר הָעַמִּים, עַד שֶׁעָמְדוּ

בית לחם. לָאֵן הִלְכוּ. לְשָׂאָר עַמּוּן, עַד דְּקַיִּימוּ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְּסִינַי. כַּיּוֹן דְּנַחְתּוּ תוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה, מִיָּד וְתַהוּם כָּל הָעִיר עֲלִיהֶן וְתַאמְרָנָה הַזֹּאת נְעַמִי, אֲזִדְעִזַּע כּוּלֵי עַלְמָא, וְאָמְרוּ, דִּין הִיא אֲוִרֵיתָא חֲמֵדָה גְנוּזָה. מִיָּד וְכָל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלְּפִידִם. כְּדִין אָמַרְתָּ הַזֹּאת נְעַמִי. דָּא הוּא נְעִימוּ דְאֲוִרֵיתָא.

יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי. כַּיּוֹן שְׂרִדּוּ תוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְתוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה, מִיָּד וְתַהוּם כָּל הָעִיר עֲלִיהֶן וְתַאמְרָנָה הַזֹּאת נְעַמִי. אֲזִדְעִזַּע כּוּלֵי הָעוֹלָם, וְאָמְרוּ, זֶה הִיא הַתּוֹרָה חֲמֵדָה גְנוּזָה? מִיָּד - וְכָל הָעָם רוֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת וְאֶת הַלְּפִידִם. אֲזִי אָמַרְתָּ, הַזֹּאת נְעַמִי, זֶה הִיא נְעִימוֹת הַתּוֹרָה.

וְרָא יָדְעֵי יִשְׂרָאֵל עֲנִשָּׂא דְאֲוִרֵיתָא, עַד דְּאָתוּ לְמַרְה, דְּכַתִּיב, (שמות טו כה) שָׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסְהוּ. כְּדִין אָמַרְתָּ אֲוִרֵיתָא, קְרַאנְךָ לִי מְרָא. וְאַרְבָּבִיָּה תִלַּת פְּרָסִי, וְהוּא עָסִיק עִמָּהוּן בְּאֵלִין רְזִינָא. קְרַאוּ עֲלֵיהּ, (שה"ש ו ז) כְּפִלַּח הַרְמוֹן רְקַתְךָ. אֲפִילוּ הַרְיִקְנִין שְׂבִישְׂרָאֵל מְלֵאִין תּוֹרָה וּמִצּוֹת כְּרִימוּן.

וְרָא יָדְעוּ יִשְׂרָאֵל הָעֲנִשָּׂא שֶׁל הַתּוֹרָה, עַד שֶׁבָּאוּ לְמַרְה, שְׂכַתּוּב (שמות טו) וַיְבֹאוּ מִרְתָּהּ. וְכַתּוּב, שָׁם שָׁם לֹא חָק וּמִשְׁפָּט וְשֵׁם נִסְהוּ. אֲזִי אָמַרְתָּ הַתּוֹרָה, קְרַאנְךָ לִי מְרָא. וְהַרְבִּיבוּ שְׁלֹשׁ פְּרָסוֹת, וְהוּא עוֹסֵק עִמָּהֶם בְּסוֹדוֹת הַלְלוּ. קְרַאוּ עֲלָיו, כְּפִלַּח הַרְמוֹן רְקַתְךָ. אֲפִילוּ הַרְיִקְנִים שֶׁבִישְׂרָאֵל מְלֵאִים תּוֹרָה וּמִצּוֹת כְּרִימוּן.

אָמַר לֹא, כְּדִין הוּא יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְרֵן בְּאֲוִרֵיתָא, אֲתַעַטְרוּ בְּשִׁמְהֶן גְּלִיפִין עֵילְאִין. כַּיּוֹן דְּעַבְדוּ יַת עֲגָלָא וְסָרְחוּ, וְהָוָה מִיִּיתֵי מִשָּׁה אֲוִרֵיתָא, כְּתִיבָא עַל לִוְחֵין דְּאַבְנֵין עֲלֵאִין, מְלִיִין מִכָּל טְבָאן, חִירוֹת מִמְּלֵאךְ הַמְּוֹת, וּמִשְׁעַבּוּד מְלַכְיוֹת, וּמִכָּל הַמַּחְלוֹת הַרְעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

אָמַר לוֹ, אֲזִי הָיוּ יִשְׂרָאֵל מִתְעַטְרִים בַּתּוֹרָה, הַתְּעַטְרוּ בְּשִׁמּוֹת חֲקוּקִים עֲלִיוּנִים. כַּיּוֹן שְׁעִשׂוּ אֶת הָעֲגָל וְסָרְחוּ, וְהָיָה מִבֵּיא מִשָּׁה אֶת הַתּוֹרָה, כְּתוּבָה עַל לִוְחוֹת שֶׁל אֲבָנִים עֲלִיוּנִים, מְלֵאִים מִכָּל טוֹבוֹת, חִירוֹת מִמְּלֵאךְ הַמְּוֹת, וּמִשְׁעַבּוּד מְלַכְיוֹת, וּמִכָּל הַמַּחְלוֹת הַרְעוֹת שֶׁל הָעוֹלָם.

כַּיּוֹן דְּחֲמָא מִשָּׁה יַת עֲגָלָא, פְּרַחוּ אֲתוּוּן, וְכִלְהוּ סָלְקוּ לְעֵילָא, כְּדִין צְוּוּחָא אֲוִרֵיתָא וְאָמַרְתָּ, אֲנִי מְלֵאָה הַלְכְּתִי, מִכְּפָה טְבִין לְיִשְׂרָאֵל, וְהַשְׁתָּא אֶהְדְּרִית רִיקָם לְמַגְנָא, דְּלֹא מְהַנִּית לְהוּ. כְּדִין צְוּוּחוּ עֵילְאִין, וְאָמְרוּ, (הושע ז יא) אוֹי לָהֶם כִּי נָדְדוּ מִמְּנִי. וְוִי לְהוּן, דְּלֹא אֲתַקִּימוּ בְּמַהִימְנוּתָא דְמֵאֲרִיהוּן.

כַּיּוֹן שְׂרָאָה מִשָּׁה אֶת הָעֲגָל, פְּרַחוּ הָאוֹתִיּוֹת, וְכִלְמָם עָלוּ לְמַעְלָה. אֲזִי צְוּוּחָה הַתּוֹרָה וְאָמַרְתָּ, אֲנִי מְלֵאָה הַלְכְּתִי, מִכְּפָה טוֹבוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁו חֲזַרְתִּי רִיקָם לְחִנָּם, שְׁלֹא מוֹעִילָה לָהֶם. אֲזִי צְוּוּחוּ הָעֲלִיוּנִים, וְאָמְרוּ, (הושע ז) אוֹי לָהֶם כִּי נָדְדוּ מִמְּנִי. אוֹי לָהֶם שְׁלֹא עָמְדוּ בְּאַמוּנָה שֶׁל רְבוּנָם.

רְבִי אֶלְכָּסְנִדְרָאִי לְטַעְמִיהּ, דְּאָמַר ר' אֶלְכָּסְנִדְרָאִי, הַנְּפֹשׁ וְהַגּוֹף הֵם שׁוֹתְפִין יַחַד, וְהוֹלְכִים מְזָה הָעוֹלָם בְּיַחַד. עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם. וְלָמָּה נְקַרְאָת כֶּךָ? אֵלָּא בֵּית הַדִּין וְקַטְרוּג שֶׁל הַדִּין וְקָרַב יֵשׁ

רְבִי אֶלְכָּסְנִדְרָאִי לְטַעְמוֹ. שְׂאָמַר רְבִי אֶלְכָּסְנִדְרָאִי, הַנְּפֹשׁ וְהַגּוֹף הֵם שׁוֹתְפִים יַחַד, וְהוֹלְכִים מְזָה הָעוֹלָם בְּיַחַד. עַד בּוֹאָנָה בֵּית לָחֶם. וְלָמָּה נְקַרְאָת כֶּךָ? אֵלָּא בֵּית הַדִּין וְקַטְרוּג שֶׁל הַדִּין וְקָרַב יֵשׁ

שם. אז כתוב ותהם כל העיר עליהן. כל שאר המתים מרעשים עליהם, לקול הקרב של הדין.

ששנינו, אותו מלאך הממנה על בית הקברות, נכנס לקבר בשעה שנקבר, עומד עליו ומביט ואומר: אוי לו לפלוני זה! אוי לעינים שנהנו מהעולם הזה בעברה! אוי להם לידים ולרגלים שהלכו בהבלי העולם.

אמר הגוף: אני איני רואה, הנפש היא המנהיג שלי. אומרת הנפש: אני איני יודעת לילך. והם השנים דגמת העור והפסח. מה עשה? מכניס הנפש לתוף הגוף, ודן אותם שלשה ימים זה אחר זה. לאחר שלשה ימים, נדון מפיו ומידיו ומרגליו.

לאחר מפאן הגוף נבקע, ורמה ותולעה עולה עליו, והנפש מתאבלת עליו. שכתוב (איוב יד) אף בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. ואמרת, אני מלאה הלכתי לאותו העולם, וריקם השיבני ה' לזה העולם, בלא מעשים ובלא תורה.

ואשרי מי שתלמודו מתקיים בידו בזמן שהולך אדם לבית עולמו. שאפילו בקבר שפתותיו רוחשות, והם שושני"ם. אל תקרי שושנים, אלא שושונים. מפני שתורתם מגנה עליהם. זהו שכתוב (משלי ו) בשכבך תשמר עליך.

כמו זה של רבי חסדא, כשנפטר לעולמו, הלך רבי יוסי בנו ולן שם על קברו בלילה. שמע מתוף קברו שמחה של כתות כתות, שמתכנסים ואומרים: גלף לשמחת ההלולה של התורה של רבי חסדא. ואפילו מלאכי השרת מתכנסים לשמח עמו.

בית להם. ואמאי אקרי הכי. אלא בי דינא וקטרוגא דדינא וקרבא תמן. פדין פתיב, ותהם כל העיר עליהן. כל שאר מתייא מרעישין עליהו, לקל קרבא דדינא.

דתנן, ההוא מלאך הממונה על בית הקברות, נכנס לקבר בשעה שנקבר, עומד עליו ומביט ואומר, אוי לו לפלוני זה, אוי לעינים שנהנו מהעולם הזה בעבירה, אוי להם לידים ולרגלים שהלכו בהבלי העולם.

אמר הגוף, אני איני רואה, הנפש היא המנהיג שלי. אומרת הנפש, אני איני יודעת לילך. והם השנים, דוגמת העור והפסח. מה עשה, מכניס הנפש לתוף הגוף, ודן אותם ג' ימים זה אחר זה. לאחר שלשה ימים, נדון מפיו ומידיו ומרגליו.

לאחר מפאן, הגוף נבקע, ורימה ותולעה עולה עליו, והנפש מתאבלת עליו. דכתיב, אף בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל. ואמרת, אני מלאה הלכתי לאותו העולם, וריקם השיבני ה' לזה העולם, בלא מעשים ובלא תורה.

ואשרי מי שתלמודו מתקיים בידו בזמן שהולך אדם לבית עולמו. שאפילו בקבר שפתותיו רוחשות, והם שושני"ם, אל תקרי שושנים, אלא שושונים. מפני שתורתם מגינה עליהם. הדא הוא דכתיב, בשכבך תשמר עליך.

כי הא דרבי חסדא, כשנפטר לעולמו, הלך רבי יוסי בריה ובת תמן על קבריה בלילה. שמע מגו קבריה, חדה דכתות כתות, דמתפנפי וקאמרי, גיזיל לחדותא דהלולא דאורייתא דרבי חסדא. ואפילו מלאכי השרת מתפנפי למיחדי בהדיה.